

TÁVLATI ERDÉSZETI CÉLKITŰZÉSEINK A KGST PROGNOZISOK TÜKRÉBEN*

DR. ILLYÉS BENJÁMIN

állomásigazgató

Erdészeti Tudományos Intézet, Sopron

A 70-es években a KGST erdészeti szakértői között szervezett együttműködés bontakozott ki, melynek célja az erdőgazdasági termelés várható alakulásának előrejelzésével kapcsolatos információk cseréje. A KGST országok információit az egész tevékenységet koordináló szovjet szakértők összesítették. A következőkben részben ennek az anyagnak, részben újabban kapott információknak az alapján megkísérlem áttekinteni a KGST tagországok erdőgazdálkodásának helyzetét, fejlődésük — célkitűzéseink szempontjából fontos — jellegzetes irányait.

Napjainkban egy újabb világgazdasági korszakváltás valósul meg, melynek keretei között módosul a termelő ágazatok szerepe, jelentősége. Előtérbe kerülnek azok, melyek — ésszerű gazdálkodást feltételezve — a növekvő szükségletek kielégítésének tartós fedezetét jelenthetik. A relatíve mind nehezebben, mind nagyobb társadalmi munkaráfordítással hozzáférhető, meg nem újítható anyag- és energiaforrások abszolút mértékben is szűkösebbé válnak. Emiatt az újratermelhető erőforrásokat hasznosító ágazatok felértékelődnek.

Ugyancsak jelentősebbek lesznek azok az ágazatok, melyek az ember és környezete közti kapcsolatot kedvezően befolyásolják, hozzájárulnak az emberiség léte szempontjából kívánatos egyensúlyi állapot megteremtéséhez, ill. megtartásához.

A szakmai követelményeknek megfelelő *erdőgazdálkodás a felsorolt követelményeknek eleget tesz, és így várhatóan növekszik társadalmi jelentősége.*

A KGST államok és Földünk erdeire vonatkozó adatok azt tanúsítják, hogy a szocialista országok helyzete, ellátottsága kedvező. Bár Földünk lakosságának mintegy 9%-át képezik, birtokukban van az erdővel borított terület 22%-a, a fakészletek 24%-a, a fenyőerdők fakészletének pedig 57%-a. Érdekes tény, hogy 1 ha erdőterületre jutó fakészlet 13%-kal haladja meg a világ erdeire számított értéket. Ugyanakkor az 1 ha-ra jutó fakitermelés 10%-kal marad el a Földünk átlagát jellemző értéktől. Az 1 lakosra jutó ellátottságot jellemző mutatók is kedvezőbbek az átlagnál.

* Az 1982. február 24—25-i erdészeti és faipari tudományos ülésen elhangzott előadás.

A felsorolt adatokból levonható az a következtetés, hogy a *KGST államok erdőgazdálkodásában jelentős tartalékok vannak*, melyek a gazdálkodás intenzitásának fokozásával feltárhatók. *Erdeik szerepe mind a saját, mind a nemzetközi faellátás szempontjából jelentős.*

A kelet-európai szocialista országok Európa lakosságának 22%-át alkotják. Európa erdőterületének 19%-ával, összes fakészletének 26%-ával, a fenyő-fakészlet 25%-ával rendelkeznek. Az évente kitermelt faanyag kb. egynegyedét ez az országocsoport adja.

Ezekben az országokban magas termelékenységű erdők találhatók. Az 1 ha-ra jutó fakészlet 42%-kal múlja felül a Föld átlagát. Az 1 ha erdőterületre jutó fahasználat még kedvezőbb, több mint négyszerese a világnak, illetve a KGST államok egészére vonatkozó értéknek. Bár a viszonylag magas népsűrűség következtében az 1 lakosra jutó erdőterület és fakészlet jóval kedvezőtlenebb a Föld egészét jellemző adathoz képest, az 1 lakosra jutó fahasználat viszont 11%-kal, ezen belül a fenyőhasználat 70%-kal jobb Földünk átlagánál.

Az egyes országok adottságai erősen eltérőek. Bár az erdőterület egységére jutó fakészlet tekintetében Magyarország, Csehszlovákiával, Romániával együtt a legnagyobb teljesítményű, ellátottságunk főbb mutatói az NDK-val együtt a legkedvezőtlenebbek. A kelet-európai KGST országok fakitermelése gyakorlatilag megegyezik a tartamosság követelményeinek megfelelő lehetőségekkel. Szükségletük magasabb fokú kielégítésének egyedüli forrása a kitermelt faanyag minél teljesebb hasznosítása.

A Szovjetunió hatalmas területének igen magas, 34%-os az erdősültsége. Az 1 lakosra jutó erdőterület és fakészlet több mint tízszerese Európa átlagának. A hektáronkénti fakészlet viszont kb. 3/4 része a kelet-európai szocialista országokénak. Az 1 lakosra jutó éves fahasználat igen kedvező, több mint kétszerese az európai átlagnak.

A Szovjetunió Földünkön a legtöbb fát termeli ki, és fűrészáru termelésben is az első. Az alapvető faipari termékekben pedig az első négy legnagyobb teljesítményű ország közé tartozik.

Megállapítható, hogy az európai KGST országok erdőgazdálkodásának adottságai kedvezőbbek az európai országok átlagánál. Különösen az 1 lakosra jutó mutatók jók. Ez lehetővé teszi azt, hogy saját szükségletük fedezésén kívül számottevően vegyenek részt Európa külkereskedelmi forgalmában.

Fejlesztési célkitűzéseinkre hosszabb távon is a következő tényezők hatnak:

1. A kelet-európai szocialista országok egymás közti fakereskedelme jelentéktelen. A felesleggel rendelkező országok Nyugat-Európa felé értékesítenek elsősorban, így szükségleteink fedezésében nem lesz jelentős szerepük.

2. A Szovjetunió rendelkezésre álló hatalmas tartalékai mind nehezebb feltételek közt hasznosíthatók. Intenzív fejlődési szakaszban egyre nehezebb a kellő munkálétszámot biztosítani. Nagyobb infrastrukturális beruházások is

szükségesek ahhoz, hogy a viszonylag kisebb produktumú erdők termelésbe vonásával a fakitermelés és fafeldolgozás szinten maradjon. A termelés-növelés gazdasági feltételei pedig még kedvezőtlenebbek lesznek. Arra kell tehát számítanunk, hogy a szovjet import tartósan nem növelhető. Színvonalon tartása is a jelenleginél nagyobb gazdasági terhet fog jelenteni. A többletterhek fedezete a jövőben csupán minden piacon kedvezően értékesíthető termékekkel lesz biztosítható. Faimportunk szinten tartásának ágazatunkon kívüli előfeltétele tehát, hogy a népgazdaságunk a távlati fejlesztési célkitűzéseinek megfelelően fejlődjön.

3. Az importterhek tartós mérséklése érdekében ágazatunknak egyrészt ki kell használnia kitermelési lehetőségeit, másrészt a jelenleginél teljesebben célszerű hasznosítani a kitermelt faanyagot. E folyamat racionális keretek közt tartásának alapvető közgazdasági feltétele az, hogy a meghatározó jellegű fatermékek esetében belső piacunkon hosszabb távon is érvényesüljön a kompetitív árképzés, és így alakítható ki olyan termék- és technológiai szerkezet, mely összhangban van a dinamikusan változó nemzetközi megítélést tükröző marginális költségekkel.

4. Erdősültségünk — nemzetközi szinten elismert fejlődésünk ellenére — alacsony. Erdeink produktivitása a kiemelkedők közé tartozik. Új erdőtelepítéseink várható produktuma — még ha el is marad jó átlagértékünkötől — feltételezhetően meghaladja majd a nemzetközi szinten még termelésbe vonható erdők produktumát. Ott, ahol más ágazat nem képes a termőterületet hatékonyan hasznosítani, változatlanul törekednünk kell erdőterületünk bővítésére.

5. A KGST országok előrejelzései egybehangzóan hangsúlyozzák az erdőművelés növekvő jelentőségét, az adottságok optimális hasznosítása szempontjából. A produktum fajlagos munkaigényességének csökkentése érdekében törekednek a nemesített fajták széles körű elterjesztésére, nagyméretű csemeték használatára, fiatal és középkorú erdők trágyázására, erdővédelemben az emberre és a környezetre veszélytelen biopreparátumok alkalmazására, természetes felújítás arányának fokozására.

Erdőművelésünknek napjainkban megoldandó, de korszakot átfogó feladata meglévő erdeink produktivitásának további fokozása. Az előrejelzett folyamatok hazai kibontakoztatása szakmánk összefogását igényli. A jelenleginél aktívabb munkával remélhető csak, hogy szűkös emberi és anyagi erőforrásainkat oda összpontosítsuk, ahol a termelési ciklus egészét tekintve a legnagyobb eredmény növekmény várható.

Összefoglalva megállapítható, hogy a KGST tagországok előrejelzései is megerősítik erdészeti politikánk fő célkitűzéseit: tartósan produkáljanak erdeink mind nagyobb használati értékű faanyagot és erdei mellékterméket, mindjobban teljesítsék környezetvédelmi funkciójukat, járuljanak hozzá az egészségesebb, esztétikusabb környezet kialakításához.